

Verkiezingsdag wekt politiek bewustzijn Duitser

Column

Achtergrond - 14 september 2006

(20 september 2002) Eens in de vier jaar ontwikkelen de Duitsers burgerzin. Een paar weken lang is opeens iedereen in politiek geïnteresseerd. Op het werk, tijdens het sporten, in de kroeg en in bussen en treinen woedt een discussie: ze ruziën verbeten over de belangrijke vraag voor welke regering ze in de volgende vier jaren weer geen interesse zullen hebben.

Eigenlijk discussiëren de Duitsers zelfs twee keer per vier jaar over deze kwestie. Vanwege het federale systeem moeten ze namelijk niet alleen voor een nationale maar ook voor een deelstaatregering een stem uitbrengen, maar in dit laatste is al helemaal niemand echt geïnteresseerd.

Toch: de Bondsdagverkiezingen worden met militaire precisie voorbereid, niet alleen door de partijen maar ook door de media. Ook de burgerman plant de verkiezingsdag grondig: hij voldoet tenslotte aan zijn staatsburgerlijke plichten en dat is een serieuze zaak.

Kerstmis

Het lijkt wel Kerstmis. Al weken van tevoren worden voorbereidingen getroffen, alleen worden de straten nu niet door kerstdecoraties maar door verkiezingsaffiches ontsierd. Op de verkiezingsdag is iedereen ontzettend opgewonden. Voor de tocht naar het stembureau wordt net als voor het jaarlijkse bijwonen van de kerstmis het zondagse pak aangetrokken. Uiteindelijk zitten de gezinnen op de vroege zondagavond in feestelijke stemming voor de buis, als ware het de kerstboom waaronder de pakjes klaarliggen om uitgepakt te worden.

De vergelijking met een feestdag is ook nog toepasselijk omdat in Duitsland traditiegetrouw op zondag wordt gestemd. De oorsprong hiervoor ligt waarschijnlijk in de begintijd van de industrialiseringsfase van het Duitse keizerrijk. Door op zondag te stemmen werd het op uiterste arbeidsverdeling gerichte productieproces zo min mogelijk door lastige democratische processen

gehinderd. Bovendien konden dominee en pastoor de gemeente en parochie vanaf de kansel nog de instructie meegeven, in welk vakje van het stembiljet de lieve Heer het kruisje graag had gezien.

Inmiddels heeft de politiek de kerk niet meer nodig om haar boodschap te verspreiden er bestaat tenslotte zoiets als televisie. Politici en hun boodschap het partijprogramma worden tegenwoordig gratis thuisbezorgd. Dit jaar waren er voor het eerst twee zogenaamde televisie-duels, die vanwege de Duitse hang naar orde tot op het irritante af gereglementeerd waren. Het resultaat: Edmund Stoiber, kandidaat voor de CDU/CSU, kan tot ieders verrassing foutloos drie zinnen achter elkaar zeggen en Gerhard Schröder (SPD) komt op de televisie "beter over".

De televisiezoekers hebben intussen de encenering voor de verkiezingsdag verregaand gestandaardiseerd. De verkiezingsavond, het eigenlijke hoogtepunt van de verkiezingsdag verloopt volgens een vast schema, ongeveer zoals bij een voetbalwedstrijd. Alleen is de feitelijke speelduur slechts vijftien tot twintig minuten.

Exact om 17:45 uur begint de uitzending. Een kwartier lang legt de presentator uit dat er gestemd is en waarom dat belangrijk is. Rond 18:02 uur, dus twee minuten na sluiting van de stembussen, mogen de televisiezoekers de eerste, voorlopige uitslagen noemen die ze op de verkiezingsdag door middel van enquêtes onder de kiezers hebben vastgesteld. Daarna is het eigenlijk een gelopen race, omdat de voorlopige uitslagen meestal dicht bij het eindresultaat liggen. Toch blijft de spanning bestaan. Tegen 18:07 uur komen de eerste prognoses uit de als representatief geldende kiesdistricten. Op zijn laatst om 18:20 uur zijn de verkiezingen beslist, alhoewel dan nog maar een klein deel van de stemmen echt geteld is. Vervolgens analyseren politici en opiniepeilers het verloop van de verkiezingen; dit wordt door de televisiemakers wederom nauwkeurig geënceneerd.

Elefantenrunde

De kroon op de verkiezingsavond is zoals altijd de zogenaamde *Elefantenrunde* waarin de partijvoorzitters eerst hun kiezers bedanken, vervolgens verklaren waarom ze de verkiezingen gewonnen danwel verloren hebben en aansluitend mededelen dat er met hun hulp eindelijk weer sprake zal zijn van een goede regering danwel oppositie in de Bondsdag... Over het algemeen is dit zo spannend als een voetbalwedstrijd tussen Duitsland en de Faeröereilanden of als het Kerstfeest in een doorsnee gezin (waarbij de spannendste vraag luidt of de stropdas dit jaar puntjes of streepjes heeft). Dit jaar zouden de kiezers deze encenering echter grondig in de war kunnen brengen.

De verkiezingsuitslag zal door het succes van de PDS, de opvolger van de SED, bepaald worden, vooropgesteld dat de kiezers zich ongeveer zo gedragen als de opiniepeilers verwachten. Als het de socialisten tenminste lukt om minstens drie zogenaamde *Direktmandate* in de wacht te slepen. In Duitsland kiest men met twee stemmen. De eerste stem wordt direct voor de kandidaat van het kiesdistrict uitgebracht en de tweede stem gaat naar de partijlijst. Om in de Bondsdag te komen heeft een partij minstens vijf procent van de partijstemmen of drie zogenaamde directe mandaten nodig. Het is nog niet duidelijk of de PDS de verkiezingsdrempel danwel de benodigde *Direktmandate* zal halen. Vermoedelijk zal hierover pas duidelijkheid ontstaan wanneer alle stemmen daadwerkelijk geteld zijn en dat kan wel even duren. Op zijn minst tot in de late uurtjes en misschien zelfs wel langer.

Partijen, televisiezenders en kiezers moeten zich dit jaar vermoedelijk op een lange zit en een mogelijke nog langdurigere regeringsvorming instellen. Als de PDS erin zou slagen in de Bondsdag te blijven, aldus de profeten van de opiniebureaus, dan zou geen van de huidige politieke blokken 'rood-groen' of 'zwart-geel' de absolute meerderheid krijgen. Zouden in de volgende bondsdag dus socialistische vertegenwoordigers zitten, dan zou in Duitsland wel eens een grote coalitie van conservatieven en sociaal-democraten gaan regeren. Maar daarin zal waarschijnlijk de komende vier jaar weer niemand geïnteresseerd zijn.

Jan Kanter is werkzaam bij Die Welt en was in het kader van het Journalistenstipendium Duitsland - Nederland in 2001 - 2002 werkzaam bij De Volkskrant.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel:

<https://duitslandinstituut.nl/artikel/4183/verkiezingsdag-wekt-politiek-bewustzijn-duitser>